

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Marokkaanse gangsters en corrupte rechters

De zaak-Hamza B.

van der Wilt, H.

Publication date

2015

Document Version

Final published version

Published in

Nederlands Juristenblad

License

Article 25fa Dutch Copyright Act

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

van der Wilt, H. (2015). Marokkaanse gangsters en corrupte rechters: De zaak-Hamza B. *Nederlands Juristenblad*, 90(36), 2544-2546. [1789].
<http://deeplinking.kluwer.nl/?param=00CACD94&cpid=WKNL-LTR-Nav2>

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Marokkaanse gangsters en corrupte rechters

De zaak-Hamza B.

Harmen van der Wilt¹

De zaak Hamza B. brengt de mogelijkheden – maar vooral ook de begrenzings – van moderne wederzijdse rechtshulp in strafzaken scherp aan het licht.

De berechting van Hamza B. in Marokko vanwege zijn betrokkenheid bij een afrekening in de Amsterdamse Staatsliedenbuurt op 29 december 2012 doet nogal wat stof opwaaien. De rechtbank in Tanger zou door zijn familie zijn omgekocht voor een bedrag van € 180 000, hetgeen de relatief milde straf van twintig jaar gevangenis zou verklaren. Ook het Hof dat de zaak in hoger beroep moet beoordelen, zou flinke bedragen in het vooruitzicht zijn gesteld als beloning voor een verdere matiging van de straf.² Het Ministerie van Justitie zit in een lastig parket. Aan de ene kant heeft het de medewerking van de Marokkaanse autoriteiten hard nodig en is het uit diplomatiek oogpunt *not done* om beschuldigingen van corruptie al te zwaar aan te zetten. Aan de andere kant kan de minister een dergelijke ernstige kwestie ook niet over zijn kant laten gaan.³ Inmiddels is de behandeling in hoger beroep al verscheidene keren uitgesteld.⁴

De zaak brengt de mogelijkheden – maar vooral ook de begrenzings – van moderne wederzijdse rechtshulp in strafzaken scherp aan het licht. Hamza B. is naar Marokko gevlucht in de veronderstelling dat hij daar aan de lange arm van de Nederlandse justitie zou kunnen ontkomen. Marokko levert namelijk zijn eigen onderdanen niet uit. Maar sinds 1 december 2012 is tussen Marokko en Nederland een rechtshulpverdrag van kracht dat onder meer voorziet in de overdracht van strafvervolging.⁵ Artikel 25 van dit verdrag spoort partijen aan overleg te plegen over voorgenomen aangiften ter fine van vervolging ‘teneinde na te gaan of strafvervolging op het grondgebied van de andere partij mogelijk is.’ Partijen kunnen vervolgens via de centrale autoriteiten aangifte doen (lid 2) en de aangezochte partij moet binnen een termijn van drie maanden laten weten welk gevolg er aan die aangifte is gegeven en de verzoekende partij op de hoogte houden van het verdere verloop van de procedure en het resultaat daarvan (lid 3). De bepaling is geënt op artikel 21 van het belegen Europees Verdrag aangaande de wederzijdse

rechtshulp in strafzaken, maar is zowel wat betreft de termijn als op het punt van de verplichte informatievoorziening wat dwingender geformuleerd.⁶ Strikt genomen is een verdrag geen voorwaarde voor strafvervolging van Hamza B. in Marokko. Hij kan immers op grond van het actief nationaliteitsbeginsel, dat aanknoopt bij de nationaliteit van de dader, in Marokko worden vervolgd. Een verdrag schept evenwel verplichtingen. Artikel 1 van het wederzijds rechtshulpverdrag bepaalt dat de partijen zich ertoe *verbinden* om elkaar wederzijds in zo ruim mogelijke mate rechtshulp te verlenen in elke procedure die betrekking heeft op strafbare feiten waarvan de bestrafing op het tijdstip van het verzoek om rechtshulp tot de bevoegdheid behoort van de rechterlijke autoriteiten van de verzoekende partij. Nederland kan dus met het verdrag in de hand bewerkstelligen dat Marokko de strafvervolging ‘overneemt’ en aan die verplichting kan Marokko slechts ontkomen als het zich kan beroepen op een van de weigeringsgronden die in artikel 3 van het verdrag limitatief zijn opgesomd. Naar de *geest* kan de overname van strafvervolging worden opgevat als een alternatief voor uitlevering; naar de *letter* is het zeker geen voorbeeld van de *aut dedere, aut judicare*-constructie. Uitlevering van Hamza B. behoort immers in het geheel niet tot de mogelijkheden, niet alleen omdat Marokko geen onderdanen uitlevert, maar ook omdat Marokko en Nederland niet gebonden zijn aan een uitleveringsverdrag dat voorziet in de uitlevering op grond van de misdrijven waarvoor Hamza B. terecht staat.⁷ De overdracht van strafvervolging is in dit wederzijds rechtshulpverdrag een zelfstandige – los van de uitlevering staande – rechtshulpvorm.

Hoe moet de (beweerde) corruptie nu juridisch worden geduid, of – concreter gezegd – kan Nederland er wat aan doen? Op het eerste gezicht lijken de mogelijkheden gering. Het eerdergenoemde artikel 3 richt zich – zoals te doen gebruikelijk in strafrechtelijke rechtshulpverdragen – tot de *aangezochte* staat. Die kan, binnen bepaalde

marges, de rechtshulp beperken. We komen hier de verworpen weigeringsgronden tegen, zoals de exceptie van het politieke delict, militaire strafbare feiten en mogelijke aantasting van de soevereiniteit, de veiligheid, de openbare orde of andere wezenlijke belangen (kortom: de *orde public*-exceptie). Over de belangen en rechten van de *verzoekende* staat wordt niet gerept. Die moet er maar op vertrouwen dat de wederpartij 'in zo ruim mogelijke mate' rechtshulp verleent en daarbij de regelen der kunst in acht neemt. Zo verwonderlijk is het niet dat het verdrag zwijgt over de positie van de verzoekende staat. Verdragen moeten te goeder trouw worden nageleefd (*pacta sunt servanda*) en partijen moeten er van uitgaan dat dat ook gebeurt. Op dat wederzijdse vertrouwen is het gehele verdragenrecht en het stelsel van internationale betrekkingen gestoeld.⁸

Welke middelen staan Nederland ter beschikking als het vertrouwen in een concreet geval wordt beschaamd? In het uiterste geval kan Nederland eenzijdig het verdrag opzeggen waarbij het kan aanvoeren dat het verdrag materieel is geschonden.⁹ Maar dat is wel een paardenmiddel, gelet op het feit dat Nederland, *vide* Hamza B., erbij gebaat is dat verdachten van zware misdrijven in Marokko worden vervolgd. Nu wederzijdse rechtshulp, in het licht van de soevereiniteit van staten en het interstatelijke gelijkheidsbeginsel, in de sleutel staat van volledige symmetrie, kan Nederland ook wat sterker inzetten op het reciprociteitsbeginsel. Dat moet niet in letterlijke zin worden verstaan, in de zin dat Nederland met gelijke munt terug moet betalen. Het lijkt mij niet wenselijk dat Nederlandse rechters zich royaal laten betalen door verwanten van Nederlanders die op verzoek van Marokko in Nederland terecht staan voor in Marokko gepleegde strafbare feiten. Maar Nederland zou toch nog eens heel goed kunnen benadrukken dat beide landen belang hebben bij een soepele samenwerking en een correcte strafrechtspleging. Nederlanders (van Marokkaanse afkomst) die in Marokko (ernstige) strafbare feiten hebben gepleegd kunnen doorgaans, om eerder genoemde redenen, niet aan Marokko worden uitgeleverd. Marokko is dus volledig aangewezen op de bereidwilligheid van Nederland om de strafvervolgving over te nemen op grond van het verdrag. Nu weet ik niet precies hoe de balans in het grensoverschrijdende boeven- en boefjesverkeer uitvalt, maar ik zou me kunnen voorstellen dat, gelet op het frequente familiebezoek van Marokkaanse Nederlanders aan het moederland, er wel

eens meer voortvluchtigen hun toevlucht in Nederland zoeken dan omgekeerd. Het feit dat Nederland deel uitmaakt van de Europese Unie werkt daarbij in Nederlands voordeel. Marokko heeft doorgaans nogal moeite om de uitlevering van voortvluchtige verdachten uit Europese landen gedaan te krijgen.¹⁰ Zodra een Nederlander (van Marokkaanse afkomst) die in Marokko wordt verdacht van een strafbaar feit de Europese rechtsruimte betreedt kan Marokko bij Nederland aangifte doen. Nederland kan dan vervolgens een Europees Aanhoudingsbevel uitvaardigen met het oog op de vervolging van de verdachte in Nederland op basis van het actief nationaliteitsbeginsel. Ook de daadwerkelijke afhandeling van de strafzaak biedt mogelijkheden voor Nederland om Marokko aan zijn verantwoordelijkheden te herinneren. Overdracht van strafvervolgving is een complexe rechtsfiguur die intensieve samenwerking tussen staten vergt. De rechter van de overnemende staat zal immers moeten oordelen over

Overdracht van strafvervolgving is een complexe rechtsfiguur die intensieve samenwerking tussen staten vergt

strafbare feiten die ver van huis gepleegd zijn en is daarbij aangewezen op de assistentie van de overdragende staat op het punt van de bewijslevering.¹¹ Aangezien in het geschetste geval juist Marokko gebaat zal zijn bij een efficiënte rechtsgang, zal het zijn rechtshulpverlenende taak serieus moeten nemen. Dat verdraagt zich niet met corruptie en chicanerend gedrag. Om kort te gaan: in de rechtshulpbetrekkingen met Marokko heeft Nederland voldoende wisselgeld. Het zal met enige druk Marokko op de juiste koers kunnen krijgen, mits het maar de goede snaren weet te raken.

Tenslotte rijst de vraag hoe erg dit nu allemaal is. Zoals tegenwoordig te doen gebruikelijk, wordt er moord en brand geroepen in de sociale media. Men begrijpe mij niet verkeerd: rechterlijke corruptie is een ernstige zaak,

Auteur

1. Prof. mr. H.G. van der Wilt is hoogleraar internationaal strafrecht aan de Universiteit van Amsterdam.

Noten

2. 'Iedereen houdt zijn adem in door spanning rond zaak-Hamza B.', *Het Parool* 25 augustus 2015.

3. 'De zaak Hamza-B is voor Nederland een duivels dilemma', *Het Parool* 11 augustus 2015.

4. Laatstelijk op 1 oktober 2015, zie: 'Beroep in Hamza B. wéér uitgesteld',

Het Laatste Nieuws Nu 1 oktober 2015.

5. Verdrag betreffende de wederzijdse rechtshulp in strafzaken tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Koninkrijk Marokko; Rabat, 20 september 2010, *Trb.* 2010, 285.

6. Verdrag van 20 april 1959, *Trb.* 1965, 10. Zoals laatstelijk gewijzigd op 8 november 2001, *Trb.* 2008, 157. Zie Brief van de Minister van Buitenlandse Zaken, *Kamerstukken* 2010/11, 32816 (R1955), A/1, p. 22.

7. Art. 1 lid 3 van het Wederzijds rechtshulpverdrag bepaalt uitdrukkelijk dat het

verdrag niet van toepassing is op de tenuitvoerlegging van een bevel tot aanhouding.

8. De *Pacta sunt servanda*-regel is opgenomen als art. 26 van het Weens Verdrag inzake het verdragenrecht, Wenen 23 mei 1969, *Trb.* 1985, 79.

9. Nu het om een bilateraal verdrag gaat, voorziet art. 60 lid 1 van het Weens Verdragenverdrag in die mogelijkheid.

10. Voor zover ik kon nagaan, heeft Marokko bilaterale uitleveringsverdragen met België en het Verenigd Koninkrijk, maar die zijn van recente datum.

11. Zie over het verband tussen overdracht

van strafvervolgving en kleine rechtshulp A.H. Klip, *Buitenlandse getuigen in strafzaken*, Arnhem, 1994, p. 1; Y.G.M. Baaijens-van Geloven, *Overdracht en overname van strafvervolgving*, Arnhem, 1996, p. 69 en H. van der Wilt, 'Overdracht van strafvervolgving als alternatief voor harmonisatie van strafrecht' in: J.D.M. Steenberghe (red.) *Ongebogen recht; Opstellen aangeboden aan Prof. Dr. H. Meijers*, Den Haag, 1998, p. 44: 'Meer in het algemeen lijkt de conclusie gewettigd dat intensivering van overdracht van strafvervolgving en het kleine rechtshulpverkeer hand in hand gaan.'

De rechtbank in Tanger © ANP / Vincent Jannink

omdat het het hart van de rechtsstaat raakt. Maar het is toch vooral een Marokkaans probleem, waar wij alleen incidenteel en zijdelings mee te maken krijgen. Als voortvluchtige misdadigers naar landen in Afrika, Azië of Latijns Amerika weten te ontkomen, horen we er meestal niets meer van, omdat uitlevering aan Nederland niet tot de mogelijkheden behoort. In dit geval heeft Hamza B. twintig jaar gevangenisstraf opgelegd gekregen en dat is toch een forse straf. Laten we niet vergeten dat de Nederlandse strafrechter, indien hij een tijdelijke straf oplegt, gebonden is aan een maximum van achttien jaar en dat er in het geval van levenslange vrijheidsstraf een absoluut plafond geldt van 30 jaar.¹² En laten wij ook niet uit het oog verliezen dat het Europees Hof voor de Rechten van de Mens meermalen heeft geoordeeld dat de tenuitvoerlegging van een levenslange vrijheidsstraf, wanneer er geen vooruitzicht bestaat op vrijlating, een onmenselijke en vernederende behandeling in de zin van artikel 3 EVRM oplevert.¹³ De commotie rond deze zaak heeft mijns inziens dan ook wel enig nut: zij dient er vooral toe om het Marokkaanse Hof in te prenten niet verder aan de opgelegde straf van twintig jaar te tornen.

Met dit al komt het mij voor dat de verwachtingen rond de berechting van Hamza B. van meet af aan nogal

hoog gespannen zijn geweest. Internationale samenwerking in strafzaken is geen sinecure. Marokko is niet een land waarmee Nederland uitleveringsbetrekkingen wenst te onderhouden omdat men mensen niet wenst bloot te stellen aan het risico dat zij geen eerlijk proces krijgen of anderszins slecht worden behandeld.¹⁴ Gebrek aan vertrouwen in de kwaliteit van de strafrechtspleging staat aan het sluiten van een uitleveringsverdrag in de weg. Dat Nederland wel andere rechtshulpbetrekkingen met Marokko aangaat valt op goede gronden te verdedigen. Bij overdracht van strafvervolgning bevindt de verdachte zich al in de staat van berechting en Nederland heeft belang bij vervolging van voortvluchtigen zoals Hamza B. Maar tegelijkertijd heeft het iets paradoxaals, omdat overdracht van strafvervolgning, vergeleken met uitlevering of overlevering, een veel intensievere samenwerking – en een navenant interstatelijk vertrouwen – vergt. Regelmatig heb ik officieren van justitie en rechters horen verzuchten dat overname van strafvervolgning een moeilijke exercitie is. En dan had men het over bevriende buurstaten, zoals België, Denemarken of Duitsland. De optimalisering van internationale samenwerking vraagt nu eenmaal veel energie, tijd en goede wil. Vanuit dat perspectief is het voorlopige resultaat in de zaak Hamza B. misschien nog helemaal niet zo slecht. •

¹². Zie respectievelijk art. 10 lid 2, art. 10 lid 3, art. 4 Sr.

¹³. Zie onder andere EHRM 12 februari 2008 (Grote Kamer), 21906/04 (*Kafkaris*

vs. *Cyprus*) en EHRM 9 juli 2013 (Grote Kamer), 66069/09,130/10 en 3896/10, (*Vinter ea. vs. Verenigd Koninkrijk*).

¹⁴. In dit verband volsta ik met een

verwijzing naar de overbekende *Soering-*problematiek, naar de gelijknamige uitspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, EHRM 7 juli 1989,

14038, Series A nr. 161 (*Soering vs. Verenigd Koninkrijk*).